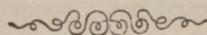


# VERHANDELINGEN.



Overzicht van de laatstelijk plaats gehad hebbende opnamen en onderzoekingen tot het verzamelen van gegevens voor het ontwerpen eener Zeehaven voor Batavia, met korte omschrijving van het op die gegevens gebaseerde plan voor een landbassin te Tandjong Priok en van de in dat plan door de Nederlandsche beoordeelingscommissie wenschelijk geachte wijzigingen,

DOOR

**M. J. SCHRAM.**

L. K. I. V. I.

---

Met zes platen.

---

Reeds van de eerste tijden onzer nederzetting op JACARA's strand werden bezwaren ondervonden van de in de bedding en vóór de monding der *Tjiluwong* afgezette stoffen, waardoor de vaart op deze rivier, tusschen het Kas-teel en de reede, voortdurend bemoeijelikt werd.

De uitbarsting van den *Salak*, in 1699, schijnt meer in het bijzonder te hebben bijgedragen om den afvoer dier stoffen te vermeederen en den reeds minder goeden toestand van de *beneden-Tjiluwong* in groote mate te verergeren.

Volgens JUNGHUHN's werk „*Java*” zou van het tijdstip dezer uitbarsting de eigenlijke opslibbing van de rivier en der reede en de zoo hinderlijke bankvorming vóór den *Tjiluwong*-mond dagteekenen.

Dat de bankvorming reeds kort na genoemde uitbarsting belangrijk was, mag worden afgeleid uit hetgeen daarom-trent voorkomt in VALENTIJN's „*Oud en Nieuw Oost-Indië*”, luidende:

„A°. 1707 quam de heer JACOB FAAS, als Opperkoop-

„man en Raad van 't Justitie, en wel voornamelijk uit, „om deze bank door een modder-moolen weg te nemen.”

„Dit gelukte in 't eerst zoowel, dat die heer, op 't gunstig schrijven harer Edelheden hierover, A°. 1710, extra-ordinair Raad van *Indië* wierd; doch door de stoffe, die „gedurig van boven quam, groeide de bank van tijd tot „tijd wêér zoo sterk aan, dat zij nu alwêér zoodanig, als „voor zijne komste, gevonden werd.”

Zooals uit verschillende oude kaarten en schrifturen blijkt, bleef men sedert dat tijdstip de opslibbing binnen de rivier en de bankvorming vóór hare monding onafgebroken be-strijden, zonder er echter in te slagen, die voor goed te overwinnen.

Telkens, wanneer de vaart te veel belemmering onder-vond, werd eene tijdelijke verbetering verkregen door het verlengen der rivier, tusschen aarden dammen of muren over de bank, tot in dieper water.

Deze werkwijze hielp wel voor korten tijd, maar werkte het kwaad nog meer in de hand, en na iedere verbetering